

Docenteninformatie

- extra informatie PowerPoint
- uitleg opdrachten en antwoorden

Extra informatie bij PowerPoint

1 WO2 in Schiedam

Deze PowerPoint laat zien wat er in WO2 in Schiedam gebeurde. Waar mogelijk gaat het over Schiedamse gebeurtenissen en zijn er Schiedamse foto's gebruikt.

Foto's: Op 14 mei vallen s'ochtends bommen op de Parallelweg. Hitler brengt de Hitlergroet staande in een auto.



2 De aanleiding: WO1

De aanleiding voor WO2 is WO1. In 1914 is Duitsland de WO1 begonnen. Veel landen vochten mee, vandaar de naam Wereldoorlog. Landen die meevochten bij de Centralen waren o.a.: Duitsland, Oostenrijk, Ottomaanse Rijk. Bij de geallieerden vochten o.a. Frankrijk, Engeland, Rusland maar ook Japan en de VS mee. Duitsland verloor in 1918. De winnaars stelden een aantal voorwaarden voor vrede. Duitsland moest land afstaan (Elzas-Lotharingen aan de grens met Frankrijk) en veel geld (herstelbetalingen) betalen. De Duitsers vonden de eisen te hoog, ze konden hier onmogelijk aan voldoen. Deze eisen waren de voedingsbodem voor een nieuwe oorlog. Hitler begon onder meer hierdoor WO2. WO1 was ondanks de tanks en vliegtuigen, deels nog een ouderwetse oorlog met veel paarden en fietsende soldaten.

3 Inval in Polen

De Tweede Wereldoorlog duurde van 1939 - 1945 De oorlog begon met de Duitse inval in Polen op 1 september 1939. Polen hield nog twee weken stand, tegen het sterke Duitse leger. Op 17 september viel de Sovjet-Unie het oosten van Polen binnen. In een geheime clausule van het Molotov-Ribbentrop-pakt hadden de Duitsers en de Russen Polen onderling al verdeeld. Toen Polen van twee kanten werd aangevallen, kon Polen geen stand meer houden. Op 5 oktober capituleerde het Poolse leger.

Veel landen waaronder Engeland en Frankrijk hadden de grenzen van Polen gegarandeerd. Na de inval van Polen verklaarden deze landen Duitsland de oorlog. Nederland was neutraal, net als in WO1.

4 Bombardement op Rotterdam

Inval in Nederland: 10 mei 1940

Voor Nederland begon WO2 in de vroege ochtend van 10 mei 1940. Veel Schiedammers werden wakker van het lawaai van overvliegende vliegtuigen. De vliegtuigen waren goed zichtbaar vanuit de slaapkamerramen.

Beeldnummer: 10783

Op dinsdagochtend 14 mei 1940 werd de Parallelweg achter het treinstation getroffen door een aantal bommen, die de Duitsers bedoeld hadden voor het NS-station. Dezelfde dag werd Rotterdam zwaar gebombardeerd. Op de Parallelweg kostte het bombardement 16 doden, de verwoesting van 34 woningen en een waterstokerij en 48 woningen die zwaar beschadigd waren. De Parallelweg bestaat nu niet meer.



Bombardement op Rotterdam

Het bombardement van Rotterdam op 14 mei duurde slechts 13 minuten: van 13:27 tot 13:40

Door de branden en de harde wind werd de ramp vergroot.

Bijna het hele historische centrum van Rotterdam werd weggevaagd.

650 tot 900 mensen kwamen om

Ca. 80.000 mensen raakten dakloos

Gas, water, elektriciteit en telefoon deden het niet meer.

Onder bedreiging van de Duitsers die ook andere steden zouden gaan bombarderen (Amsterdam, Utrecht, Den Haag, Haarlem) gaf Nederland zich

over.
Hierdoor heeft Rotterdam geen historische binnenstad maar hoogbouw in het centrum. De Schiedammers in Oost-Schiedam konden vanuit hun zolderramen Rotterdam zien branden. Veel Rotterdammers die dakloos waren geworden, gingen in Schiedam wonen.

5 Koningin en regering in Londen

Op 13 mei 1940 vluchtten zowel de Nederlandse regering als koningin Wilhelmina naar Engeland. Vanuit Londen probeerden ze Nederland te 'besturen'. Ook probeerden ze de geallieerden voor de Nederlandse zaak te winnen. Vooral koningin Wilhelmina was optimistisch en bleef hart voor de Nederlandse zaak houden. Op de foto alle Nederlandse ministers en staatssecretarissen in Londen. Merk op, dat dit allemaal mannen zijn. Volgens de Engelse premier Churchill was Wilhelmina "de enige man in de regering."

In Nederland werd in mei 1940 de Oostenrijkse Arthur Seyss-Inquart Rijkscommissaris oftewel de belangrijkste man.

In Nederland kon je naar het nieuws op Radio Oranje luisteren, dat vanuit Engeland werd uitgezonden. Vanaf mei 1943 kom je alleen nog stiekem naar de radio luisteren, want iedereen had zijn radio moeten inleveren. Naast nieuws zond Radio Oranje ook code-boodschappen uit voor het verzet. Bijvoorbeeld: "De kinderen van Versteeg moeten allen onder de wol." Deze code was de start van de spoorwegstaking in september 1944.

6 Veranderingen:

Duitse soldaten op straat
Verduistering (na zonsondergang)
Spertijd (avondklok)
Persoonsbewijs (paspoort)
Distributiesysteem (distributiestamkaart en bonkaarten)
Geen koloniale levensmiddelen
Halverwege 1943 bijna geen benzine meer.

Op straat waren veel Duitse soldaten te zien. Ze woonden vaak in scholen en de officieren werden vaak ingekwartierd bij burgers. Verschillende scholen moesten hun schoolgebouw delen met een andere school. Zodoende kreeg de ene school s 'ochtends en de andere s' middags les in datzelfde gebouw.

Verduisteren:

Op straat mocht er na zonsondergang geen licht te zien zijn. Verduisteren was belangrijk. Vliegtuigen hadden nog geen geavanceerd navigatiesysteem. Als de geallieerde piloten veel licht zagen, dan konden zij zich daar op oriënteren, veel licht betekende immers een stad. Dat was natuurlijk niet de bedoeling, volgens de Duitsers! Ook straatlantaarns mochten niet schijnen. In oude binnensteden met veel grachten leidde dat tot (dodelijke) slachtoffers.

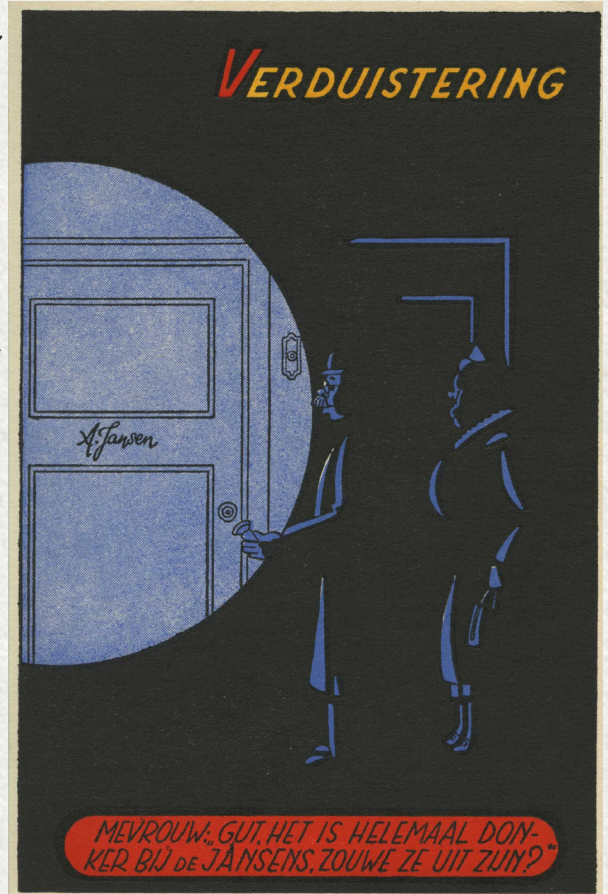
Elke volwassene kreeg een persoonsbewijs (paspoort) waarmee hij zich moest legitimeren.

7 Geld en bonnen

In WO1 (1914-1918) was Nederland neutraal. Ondanks dat Nederland niet meedeed in deze oorlog, was er in Nederland ook schaarste. Om het eten dat er was eerlijk te verdelen, werden bonkaarten gemaakt.

De regering liet na 1918 een distributiesysteem ontwerpen voor als er nog eens een oorlog kwam, waarin voedsel schaars zou zijn. Rijke en arme mensen kregen ieder evenveel bonnen. Wilde je bijvoorbeeld rijst en boter kopen, dan moest je bij de winkel geld betalen en een bon voor rijst en een bon voor boter afgeven. Schoenen en kleding waren ook 'op de bon', omdat ze erg schaars werden.. In de krant stond welke bonnen je in die week kon gebruiken. Steeds meer levensmiddelen kwamen op de bon.

De winkelier plakte al de ingenomen bonnen van de klanten op een daarvoor bestemd vel en leverde die in, zodat hij weer nieuwe voorraad kon kopen. Het hele distributiesysteem was een Nederlandse aangelegenheid.



Voor veel geld kon je natuurlijk extra eten of extra bonnen kopen: dat was zwarthandel. Zwarthandelaren kregen een boete of een celstraf.

8 Schaarste: geen benzine meer

Alle uitheemse producten waren op de bon en steeds moeilijker te verkrijgen, door de mondiale oorlog die Nederland afsneed van o.a. Nederlands-Indië. Voorbeelden hiervan zijn tabak, koffie, thee, rubber en benzine. Daarvoor in de plaats was er in Nederland gekweekte surrogaat tabak, koffie en -thee. Helaas smaakte dat niet zo goed. Sommige mensen hadden koloniale producten gehamsterd: Ze konden dit dan, als ze dat wilden, met veel winst verkopen.

Halverwege 1943 was er alleen nog benzine voor de Duitsers. Om de bussen toch te laten rijden, plaatste men er een houtgasgenerator achter. Deze generator werd gestookt met kleine stukken hout. Iedere keer moest er opnieuw hout in de generator worden gedaan. Een auto met gasgenerator kon niet snel rijden, gemiddeld 35 km per uur.

9 Collaboratie: bouwen voor de Duitsers

Aan de Maas in Schiedam lagen een paar grote scheepswerven waar schepen werden gebouwd en gerepareerd. Voor de oorlog bouwden de werven transportschepen, passagiersschepen, drijvende kranen en baggerschepen maar ook oorlogsschepen en onderzeeboten voor de Nederlandse marine. In de oorlog werden bij Wilton-Fijenoord en bij Gusto schepen voor de Duitse marine gebouwd en gerepareerd. De geallieerden lieten dit niet toe en bombardeerden de werven om zo te verhinderen dat de Duitse Marine werd uitgebreid. Werken met of voor de Duitse bezetters werd collaboratie genoemd.

Foto toont een overzicht van de werf Wilton-Fijenoord in 1940. Er liggen schepen in een dok om gerepareerd of verder afgebouwd te worden.

Het s.s. Zuiderdam van de Holland-Amerika Lijn, ligt aan de kade bij de N.V. Dok- en Werfmaatschappij Wilton-Fijenoord. Op 28 augustus 1941 kreeg het bij een geallieerd bombardement een voltreffer en vloog in brand. Op de foto ligt het schip geheel op z'n zij en het bootje links onder tracht het te blussen. Het schip kon echter niet worden gered en het zonk.

Is collaboratie negatief of positief?

Positief: op alle Schiedamse werven samen werkten ca. 10.000 man. Die mannen behielden hun baan zodat ze hun gezin konden onderhouden en zij niet in Duitsland hoefden te werken.

Negatief: met de Schiedamse oorlogsschepen viel Duitsland de geallieerden aan. Doordat de werven die vaartuigen bleven maken (en repareren) bombardeerden de geallieerden de werven. Op de werven vielen doden en gewonden. Soms vielen de bommen op woonhuizen zodat het daar ook slachtoffers kostte.

10 Vergissingsbombardement

Links: 28 maart 1943 Schade als gevolg van een bombardement door Engelse vliegtuigen, bedoeld voor de Dok- en Werfmaatschappij Wilton-Fijenoord, aan vier woningen in de Burgemeester Knappertlaan op 28 maart 1943. Er werden veel bommen afgeworpen en er vielen 27 dodelijke slachtoffers en vele gewonden. Op het dak van de woning Burgemeester Knappertlaan 290, hoek Vlaardingerdijk (foto) stond een mitrailleursnest (FLAK) van de Duitse bezetter (Flak betekent Flugabwehrkanone, oftewel luchtafweergeschut.) De militairen zochten 's nachts de lucht af naar geallieerde vliegtuigen. Als ze die vonden, schoten ze met mitrailleurs op hen. Deze militairen zijn ook om het leven gekomen.

Rechts: Op 31 maart 1943 werd een gedeelte van Rotterdam per abuis gebombardeerd, ook een aantal bommen viel in de buurt van het gemeentezieken-



OM ZES UUR BINNEN!

In verband met den laatsten tijd veelvuldig voorkomende daden van terreur wordt op last van de bezettende macht de z.g.n. Spertijd met ingang van heden, ZONDAG 24 DECEMBER, tot nader order gesteld van

des avonds zes uur (18 uur) tot den volgenden morgen zes uur

Overtredingen van deze bepaling zullen zonder aanzien des persoons met de meeste gestrengheid worden gestraft.

SCHIEDAM, 24 December 1944.

De Burgemeester van Schiedam,
DRAAYER.

huis in Schiedam. Dit bombardementen op Rotterdam, waarbij veel slachtoffers vielen, wordt 'het vergeten bombardement' genoemd. (Zie ook: Schaduwen over Schiedam blz. 137)
Gebombardeerde huizen in de Nassau Dillenburgerstraat met rechts het zusterhuis.
In Schiedam waren er in de oorlog 14 grote bombardementen en diverse kleine bombardementen. In totaal vielen er meer dan 120 slachtoffers.

11 NSB: Nationaalsocialistische Beweging

De Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) was van 1931 tot 1945 een politieke partij die het nationaalsocialisme van Hitler aanhing. Partijleider was Anton Mussert. In de oorlog collaboreerde de NSB met de Duitsers. De NSB werd door veel Nederlanders gehaat en ondanks dat ze de Duitsers hielpen, werden ze ook door hen niet voor vol aan gezien.

Tot 1935 groeide de partij sterk, vanaf 1936 nam de belangstelling juist af, om in de oorlog enorm te groeien. De partij had veel aanhang in Zuid-Holland en ook in Schiedam. De NSB-groet is: "Hou Zee!" met de rechterhand naar boven. Dus hetzelfde gebaar als de Hitlergroet!

Links: Op 11 februari 1935 sprak Cornelis van Geelkerken, rechterhand van partijleider Anton Mussert in gebouw 'Eendracht' aan Plein Eendragt. Bij die gelegenheid is deze foto gemaakt. Voor het podium staan leden van de WA (Weerbaarheidsafdeling) van de NSB, gekleed in zwart uniform met koppelriem en pet. De Weerbaarheidsafdeling was de knokploeg van de NSB.

Rechts: Het kringhuis (oftewel clubhuis) van de NSB stond op Lange Haven nr. 90. Dit huis staat er nog en ziet er nu nog precies hetzelfde uit.

12 Nazi's

Een nazi is een aanhanger van het nationaalsocialisme. De grondlegger van het nationaalsocialisme was de latere dictator van Duitsland Adolf Hitler. Hij was de leider van de politieke partij de Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP). Het nationaalsocialisme was de ideologie waarop, tussen 1933 en 1945, de totalitaire dictatuur in Duitsland, met Hitler als leider was gebaseerd. De partij was antisemitisch, d.w.z. dat ze de Joden, Roma en Sinti wilden uitroeien.

13 Geuzen

Het gedicht 'Het lied der achttien dooden' is in 1941 geschreven door Jan Campert, en werd twee jaar later gedrukt en illegaal uitgegeven. Het gedicht gaat over achttien verzetsstrijders (vijftien Geuzen en drie Februaristakers uit Amsterdam) die in hun cel op hun executie wachten.

Drie Geuzen waren onder de 20 jaar (dat was toen minderjarig), zodat hun doodstraf werd omgezet in levenslang. Hun plaats werd ingenomen door 3 Februari-stakers uit Amsterdam.

Leden van de verzetsgroep woonden in verschillende steden. Een grote rol had de vaardingse wandelvereniging Flardinga. Zij konden op hun wandeltochten de Duitsers bespioneren. Belangrijke verzetsdaden hebben de Geuzen niet gepleegd.

In Woudhoek in Schiedam-Noord zijn in de Geuzenbuurt een aantal straten naar Schiedamse Geuzen vernoemd. Bijvoorbeeld de Bernardus IJzerdraatsingel en de Ary Koplaan. Ze worden met de naam Geuzenplein gezamenlijk geëerd.

Jan Campert (1902 - 1943) was journalist, toneelcriticus en schrijver. Hij werd in de oorlog gearresteerd omdat hij Joden had geholpen. Daarna kwam hij in concentratiekamp Neuengamme (bij Hamburg in Duitsland) terecht. Daar overleed hij op 12 januari 1943.

De Geuzen uit Vlaardingen zijn na de oorlog door hun familie herbegraven op een kerkhof. Vlaardingen heeft op de markt bij de kerk het Geuzenmonument. Elk jaar wordt in de Grote Kerk de Geuzenpenning uitgereikt aan "personen of instellingen die zich op bijzondere wijze hebben ingezet voor de democratie of tegen dictatuur, discriminatie of racisme". Dit wordt georganiseerd door de Stichting Geuzenverzet 1940-1945.



14 Verzet

De Nieuwlandse molen stond aan de Poldervaart in Schiedam. Deze molen werd op 5 oktober 1944 door de Duitsers verwoest als wraak (représaille) voor een aanslag door het verzet op de spoorlijn. De brand mocht pas geblust worden, als de molen was ingestort. Molen en molenaarshuis brandden volledig af.

Portret van postbode Jacob Quartel (1887-1965), postbode in de gemeente Kethel en Spaland. Alles wat met voedsel te maken had werd centraal geregeld. Ook het slachten van vee werd van bovenaf beslist. Als je zelf een dier slachtte, dan was dat illegaal. Tijdens WO2 bezorgde Quartel clandestien het vlees na een illegale slacht. In 2017 kreeg hij een straatnaam in het voormalig Sportpark Kethel.

15 Joden

Schiedam had gedurende 150 jaar een kleine Joodse gemeenschap. Op 16 januari 1786 vestigden de eerste Joden zich in Schiedam. In 1858 bouwde de Joodse gemeenschap een synagoge (= 'Sjoel'). In 1869 woonden 123 Joden in Schiedam, daarna daalde het aantal gestaag. Tot 1910 waren er nog regelmatig diensten in de synagoge. In 1915 werd de synagoge definitief gesloten en verkocht. Het pand diende nog een tijd als wijnpakhuis maar werd in 1987 gesloopt. Na het bombardement op 14 mei 1940 zijn veel dakloos geworden Rotterdammers naar Schiedam vertrokken. Hier zaten ook een aantal Rotterdamse Joden tussen.

16 Anne Frank

Anne Frank werd op 12 juni 1929 in Frankfurt am Main in Duitsland geboren. De jaren '30 waren crisisjaren, hierdoor ging het slecht in Duitsland. Door de economische moeilijkheden en de Jodenhaat verhuisde het gezin Frank naar Amsterdam. Otto Frank, de vader van Anne, zette in Amsterdam een bedrijf voor ingrediënten voor jam op: Opekta. Op 10 mei viel Duitsland Nederland binnen. Door de Duitse bezetting kreeg Nederland met toenemende Jodenhaat en Jodenvervolgving te maken. In de zomer van 1943 dook de familie Frank onder in het Achterhuis. Later kwamen er nog meer Joden in het Achterhuis. De onderduikers werden geholpen aan eten en (studie)boeken door een paar betrouwbare medewerkers van Opekta. Miëp Gies is daarvan de bekendste. Anne Frank schreef tijdens haar onderduikperiode veel in haar dagboek. Ze wilde later schrijfster worden. Op 4 augustus viel de politie het Achterhuis binnen en werden de onderduikers naar Westerbork gebracht. Vandaaruit gingen ze verder naar verschillende concentratiekampen. In februari 1945 overleed Anne aan vlektyfus in combinatie met honger en kou. Otto, de vader van Anne, was de enige van de familie die de oorlog overleefde. Miëp Gies redde Anne's dagboeken nadat de bewoners waren weggehaald. Na de oorlog besloot Otto Frank Annes dagboek uit te geven. Het dagboek werd wereldberoemd. De vraag waarom de politie het Achterhuis binnen viel en of ze misschien zijn verraden is nooit beantwoord.

17 Razzia

In Rotterdam en Schiedam werden op 10 november 1944 alle bruggen en toevlucht wegen hermetisch afgezet. De Duitsers pakte 52.000 mannen tussen de zeventien en veertig jaar op om te gaan werken in Duitsland. Dit was de grootste razzia die de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland heeft gehouden.

De Duitsers hadden dwangarbeiders nodig, om de (wapen)industrie op gang te houden. (Arbeitsinsatz) veel Duitse mannen zaten namelijk in het leger. Daarnaast dacht de bezetter dat deze mannen tijdens de, voor de Duitsers, verliezende fase in de oorlog, voor gevaar konden zorgen. De bezetter wilde geen hinder van de bevolking ondervinden wanneer zij zich terugtrokken. Kortom, de mannen moesten elders tewerkgesteld worden.

18 Hongerwinter: geen brandstof

Na de mislukking in september van Market Garden, de militaire operatie van de geallieerden, was alleen Zuid Nederland bevrijd. De rest van Nederland was nog door Duitsland bezet. Het was onmogelijk om nog steenkool uit het al bevrijdde Limburg te krijgen. De steenkool die Nederland nog in kwam, was voor gemalen (om het water uit de polders te pompen) en de Duitsers. In december werden burgers afgesloten van gas en elektriciteit.

Vanaf dat moment was er een groot brandstoftekort. Iedereen was aangewezen op hout, dat voornamelijk werd gehaald uit de parken en bossen aan de rand van de stad. Maar al snel werden ook de bomen op pleinen en in straten gekapt.

Brandstof zoeken was vaak een kinderkarweitje. Takken zoeken in het park. Op de knieën kooltjes zoeken bij het treinstation. (foto beneden) Of blokjes weghalen bij de tramrails. (foto rechts)

19 Hongerwinter: geen eten

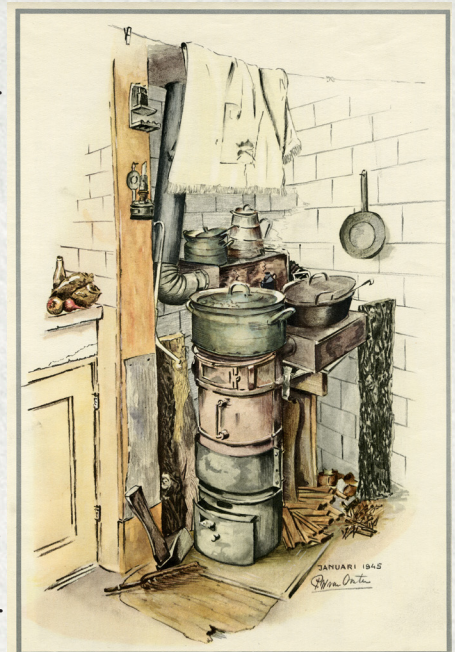
Omdat brandstof een groot probleem was, kon men thuis moeilijk koken. Veel mensen haalden hun warme maaltijd bij de gaarkeuken. Een centrale keuken kookte de maaltijd die de mensen bij de uitdeelposten (gaarkeukens genoemd) konden ophalen. De soep werd in grote gamellen (soort pan) aangevoerd. (foto links) Door het voedseltekort was de maaltijd niet erg voedzaam, maar bestond uit dunne soep. Hierdoor waren er altijd hongerigen die de pan wilden uitlikken.

De Hongerwinter begon in december 1944, aan het einde van oorlog waren veel volwassenen en kinderen ondervoed. Pas enkele weken na de bevrijding was er weer voldoende eten voor iedereen. In Nederland zijn circa 20.000 mensen gestorven van de honger.

20 Uitgezonden kinderen

Om in de Hongerwinter voor noodvoedsel te zorgen en kinderen naar het noorden of oosten te brengen waar meer voedsel was, werd met toestemming van de Duitsers het Interkerkelijk Bureau (IKB) opgericht. In het IKB werkten alle verschillende geloofsgemeenschappen samen. Kinderen werden uitgezonden, door ze in de laadruimte van een vrachtwagen of schip naar het platteland te vervoeren. De kinderen die uitgezonden werden, kregen eerst een medisch onderzoek door de schoolarts. Alleen als ze erg ondervoed waren, mochten ze mee met het IKB. Omdat de kinderen pas na de bevrijding naar huis konden, bleven zij maandenlang op een pleegadres. Pas in juni konden ze weer terug.

De kinderen die werden uitgezonden hadden een label met hun naam en adres om. (zie foto's) Ze werden ook wel bleekneusjes genoemd.



Chapman 1945

Deze print, een impressie „hongerwinter 1944/45“ werd door ons getekend bij de oprichting van onze studio en uitgegeven ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan op 1 Januari 1955
STUDIO VAN OOSTEN - SCHIEDAM

21 Sonja van Pelt

De kinderen die werden uitgezonden, vertrokken tussen eind januari en eind maart 1945. De 11-jarige Sonja van Pelt vertrok met één van de laatste vrachtwagens op 24 maart om acht uur 's avonds. De nachtelijke rit duurde lang, omdat de vrachtwagen een op hout gestookte gasgenerator had en niet hard kon rijden. Ze kwam op een boerderij in Ambt-Delden bij Hengelo in Twente terecht. Thuis was Sonja enig kind. Op de boerderij waren 6 jonge kinderen, ineens was Sonja hun grote zus. (Foto rechts: is de pleegfamilie met inwonende oma. Foto links: Sonja met haar vader)

Begin april 1945 waren er gevechten in de buurt van de boerderij. Sonja en de anderen moesten vluchten. Sonja werd beschoten toen ze de kinderwagen beladen met spullen voortduwde. Gelukkig werd er niemand van de familie geraakt en werden ze een paar dagen later bevrijd.

Het kwam ook voor dat tijdens de Hongerwinter een ouder met een kind achterop naar het oosten van Nederland fietste. Voor het kind werd dan een goed pleegadres gezocht. Als er dan aardappelen en ander voedsel was ingekocht dan ging de ouder weer naar huis. Ongeveer 50.000 kinderen zijn tijdens de Hongerwinter uitgezonden naar het Oosten en Noorden van Nederland.

22 Bevrijding

Op 5 mei 1945 is Nederland bevrijd. De Duitsers die er nog waren, vertrokken naar Duitsland. De Nederlanders die hadden gecollaboreerd met de Duitsers vluchtten of werden gearresteerd.

Schiedammers luisteren enkele dagen na de bevrijding naar toespraken ter gelegenheid van de bevrijding voor het stadhuis op de Grote Markt in mei 1945. Op het bordes staat een groot portret van koningin Wilhelmina. (foto) In de zomer van 1945 waren er net als in de rest van Nederland veel straat- en buurtfeesten. De mensen trokken rood-wit-blauwe of oranje kleding aan. Of ze verkleedden zich, bijvoorbeeld als Hitler. Ook werd er muziek gemaakt en gezongen. Voor de kinderen waren er overdag vaak spelletjes, zoals zaklopen.



23 Herdenken

Het oorlogsmonument ter herinnering aan de slachtoffers in de Tweede Wereldoorlog is ontworpen door Jan van Luijn en stelt een wanhopige vrouw voor.

Op de sokkel van het beeld staat een citaat uit een gedicht van de dichtster Ida Gerhardt:

Nooit heb ik
Wat mij werd
Ontnomen
Zo bitter, bitter
Liefgehad

Hier wordt altijd de Dodenherdenking om 20.00 op 4 mei gehouden.

Dit oorlogsmonument uit 1955 staat op de kop van de Plantage, vlakbij de Koemarkt en bij Plein Eendragt waar Ida Gerhardt als kind enkele jaren woonde. (veel kinderen kennen de Plantage omdat er ook een grote speeltuin is.)

Pieter Starreveld maakte een beeld van een naakte vrouwenfiguur met een duif als symbool voor de vrede. In de sokkel staan drie (half)liggende mannen afgebeeld. De Schiedammers vonden het beeld te bloot. De gemeente wilde het beeld in 1949 uiteindelijk wel hebben, maar niet als officieel bevrijdingsmonument. Het beeld kreeg in 1950 een plek in het Julianapark maar de inscriptie werd verwijderd. Het gemeentebestuur gaf van Luijn opdracht voor een nieuw oorlogsmonument.

In 1967 werd het beeld van Starreveld door de gemeenteraad in ere hersteld en werd het opnieuw een bevrijdingsmonument. Ook de inscriptie werd weer aangebracht. Op de sokkel staat:

1940 - 1945

AAN HEN DIE VIELEN
DIE STREDEN DIE LEDEN
VOOR ONS VADERLAND